

doctrină

Unele considerații asupra STĂRII DREPTULUI COMERCIAL ROMÂN, la 10 ani de la abrogarea Codului civil (1864-2011) și a Codului comercial (1887-2011). Necesitatea primenirii, sistematizării, armonizării, UNIFICĂRII și modernizării legilor comerciale, din perspectiva dreptului comparat și a proiectului Codului european al dreptului afacerilor¹

Some considerations on the STATUS OF ROMANIAN COMMERCIAL LAW, 10 years after the repeal of the Civil Code (1864-2011) and the Commercial Code (1887-2011). The need to improve, systematise, harmonise, unify and modernise commercial law in the light of comparative law and the draft European Code of Business Law²

Prof. univ. dr. MARIN VOICU³

▣ Rezumat

După mai mult de 170 de ani de existență și viabilitate în viața economică și comercială a României (1840-2011), dreptul comercial a fost „avariat” printr-o operațiune forțată de „unificare a obligațiilor civile și comerciale”, realizată efectiv la 01 octombrie 2011, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod Civil și abrogarea Codului civil-1864 și a Codului comercial (1887), anihilându-se o tradiție normativă

¹ Comunicare susținută la Conferința Națională de Drept Comercial „Stanciu Cârpenaru”, București, 24 noiembrie 2021.

² Paper delivered at the National Conference on Commercial Law "Stanciu Cârpenaru, Bucharest, 24 November 2021.

³ Membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință – AOS, Președintele Secției de drept internațional și de drept comparat al Academiei de Științe Juridice – ASJR.

Fost judecător la ICCJ și Președinte al Asociației „Themis-Casația” a foștilor judecători ai ICCJ.

Fost judecător la CEDO.

Redactor șef al Revistei Române de Drept Maritim – DMR.

de codificare, formată în acord cu sistemul continental de codificare din sec. XIX-XX-XXI.

Dreptul comercial a avut și are o autonomie și o identitate proprie, ca ramură a dreptului privat unitar, precum și o anumită legătură indisolubilă cu dreptul civil, prin cei patru piloni ai acestuia: teoria generală a obligațiilor și patrimoniul, persoana juridică și bunurile.

„Afirmarea individualității proprii s-a realizat pe două căi: una de negație a normelor dreptului comun și a doua de corecție a unor instituții noi, revoluționare, care aveau să SCHIMBE FAȚA LUMII” (Prof. I.L. Georgescu). După marele profesor civilist, acad. C. Hamangiu, „dreptul comercial nu este o ramură/subdiviziune a dreptului civil, ci a dreptului privat general, codul comercial oglindind întreaga evoluție a acestei ramuri de drept”.

Constatăm, însă, că în dreptul comparat din marile puteri comerciale (Belgia, Franța, Luxemburg, China, Spania, SUA, Polonia, Maroc, Algeria ș.a.), s-au adoptat și actualizat coduri comerciale, iar în Uniunea Europeană s-a decis că elaborarea codului european al drepturilor afacerilor și a codului european al contractelor, va constitui baza juridică a Politicii Comerciale Comune-PCC”.

Cuvinte-cheie: drept comercial, drept civil, unificarea obligațiilor, autonomie

□ Abstract

After more than 170 years of existence and viability in the economic and commercial life of Romania (1840-2011), commercial law was „damaged” by a forced operation of „unification of civil and commercial obligations”, effectively carried out on 01 October 2011, with the entry into force of the New Civil Code and the repeal of the Civil Code-1864 and the Commercial Code (1887), annihilating a normative tradition of codification, formed in accordance with the continental system of codification of the century. XIX-XX-XXI.

Commercial law had and has its own autonomy and identity as a branch of unitary private law, as well as a certain indissoluble link with civil law through its four pillars: general theory of obligations and property, legal person and assets.

„The assertion of one's individuality was achieved in two ways: one of denial of the rules of common law and the second of correction of new, revolutionary institutions that were to CHANGE THE FACE OF THE WORLD” (Prof. I.L. Georgescu). After the great civil law professor, Acad. C. Hamangiu, „commercial law is not a branch/subdivision of civil law, but of general private law, the commercial code reflecting the entire evolution of this branch of law”.

We note, however, that in comparative law in the major commercial powers (Belgium, France, Luxembourg, China, Spain, USA, Poland, Morocco, Algeria etc.), commercial codes have been adopted and updated, and in the European Union it has been decided that the drafting of the European Code of Business Law and the European Contract Code will form the legal basis of the Common Commercial Policy – CCP”.

Keywords: commercial law, civil law, unification of obligations, autonomy

I. Dreptul comun și drepturile speciale. Interdependență și pluridisciplinaritate vs. Autonomie

Unele reflecții epistemologice din doctrina socio-juridică franco-belgiană. („Reflecții epistemologice asupra dreptului comun și a drepturilor speciale”, de Jean-Paul CHAZAL, profesor la Universitatea „Jean Moulin”, Lyon III, Franța, publicată în R.T.D. com. 1998.115).

1.1. Poziția și rolul pluridisciplinar al dreptului civil (1804) și apariția/autonomia dreptului comercial/dreptul administrativ, dreptul muncii, precum și a dreptului consumului au bulversat clasificarea tradițională a disciplinelor juridice.

Efectele perverse ale autonomizării excesive au fost denunțate de doctrină: pulverizarea dreptului comun, multiplicarea codurilor, ultraspecializarea, intensificarea conflictelor de „frontiera” etc.

Fără a contesta realitatea acestui fenomen istoric, dreptul civil rămâne cu statutul de drept comun, iar, în plan epistemologic, drepturile speciale cu o existență proprie, în complexitatea relațiilor dintre disciplinele juridice (R. Gassèn, *Loi spéciales et droit commun*, D. 1961, Chron 91, citat de Chazal, p. 2).

1.2. Ambiguitatea dreptului comun

Aparent noțiunea de „droit commune” este aureolată de prestigiul istoric, care i-a conferit autoritatea dreptului însuși (a se vedea „Corpus juris civilae”, din Digestele lui Ulpian și Institutions ale lui Gaius și Justinian) – (J. Gaudemet, „*De ius commune en droit communautaire*”, în *clès pur siècle*, Dalloz 2000, p. 1011).

1.3. Autonomia și artificialitatea drepturilor speciale

(1) Sensul puternic (forte) – total independente de drept comun

(2) Sensul fiabil – un anumit particularism generat de specializare; autonomia este sinonimă cu particularitatea, specificitatea, care își poate găsi rădăcinile într-un cod (codul comercial, codul penal, codul muncii, codul asigurărilor, codul consumului ș.a.), iar hiperspecializarea transcende în codurile promulgate (dreptul societăților are reguli prevăzute în codul civil, codul comercial, codul monetar, ca și dreptul asigurărilor).

(3) Sensul moderat – între autonomia absolută, asimilată unui vas închis și etanș și autonomia abuzivă, dedusă dintr-o simplă particularitate, există o cale mediană, în care autonomia constă în faptul că în dreptul special există referiri la principii și norme din dreptul comun.

Această concepție temperată a autonomiei se reflectă în faptul că anumite drepturi speciale bulversează sau resping principiile ori regulile dreptului comun, în timp ce în calea mediană ele se aplică fără dificultate.

4. Așadar, interdisciplinaritatea NU exclude autonomia relativă – pluridisciplinaritatea, dar nu acceptă „subordonarea”.

II. Formarea și afirmarea legislației comerciale române. Întâietatea reglementărilor comerciale în raport cu cele ale dreptului civil

2.1. Așa cum notează prof. Ion Turcu⁴ cele două Regulamente Organice conțineau norme de drept comercial autohton și francez.

2.1.1. În art. 241 din Regulamentul organic al Munteniei (1831) se prevede că: „pricinile de comerț se vor judeca după condica de comerț a Franței, care se va traduce în limba română, luându-se dintr-înșă toate câte se vor potrivi cu STAREA ȚĂRII”, dispoziție efectiv aplicată în 1840, (când este tradus și implementat Codul comercial francez de la 1817, cu modificările din 1838).

⁴ *Teoria și practica dreptului comercial român*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, vol. I, pp. 26-27.

În capitolul „Partea judecătorilor” din acest Regulament se prevede înființarea a „două judecătorii de comerț, la București și Craiova, care vor judeca toate pricinile ce se vor naște din vreo faptă de comerț” (art. 306), determinate, ca atare, după criteriul obiectiv („firea pricinei”)⁵.

2.1.2. Regulamentul organic al Moldovei prevedea înființarea unui Tribunal de comerț la Galați, competența acestuia fiind similară cu cea pentru judecătoriile de comerț din București și Craiova și că pricinile se vor judeca după condica de comerț a Franței, cu toate dispozitivele ce pot fi potrivite cu starea lucrurilor din Moldova”.

2.2. Așadar, în fapt, s-a aplicat și în Moldova „Condica de comerț” din 1840 a Munteniei, realizându-se o unitate legislativă comercială, care, după 1864, devine „Condica de comerț a Principatelor Unite române”, replică a Codului comercial francez de la 1807, potrivită cu „STAREA ROMÂNIEI”, soluție suverană, adecvată, fără niciun „ORDIN supranațional” (?!).

Remarcăm faptul că Germania la 1861 a preluat o mare parte din Codul comercial francez-1807, iar Italia l-a „împrumutat” la 1866.

2.3. După ilustrul nostru comerciant, prof. I.L. Georgescu, „preluând modelul francez de la 1807, țările române s-au încadrat în ritmul universal al evoluției dreptului comercial, căci codul oglindește întreaga evoluție a acestei ramuri de drept, operă lentă a secolelor. În el se împletesc, ca niște îndepărtate ecouri, elemente juridice ale civilizației mediteraneene preromâne-asiriene, egiptene, grecești-norme de creație română și cuceririle comerțului medieval”⁶.

2.4. Așadar, în cronologia istorică normativă a existenței și afirmării dreptului comercial în România, constatăm ÎNTÂIETATEA implementării codului comercial francez în Principatele Române (1840), față de celelalte state moderne europene (Germania – 1861, Italia – 1866 ș.a.) și față de preluarea și aplicarea Codului civil francez-1804, în anul 1864 în Principatele Unite de către Domnitorul Alexandru Ioan Cuza (întâietatea codului de comerț cu 24 de ani față de codul civil).

De altfel, în Guvernul condus de Mihail Kogălniceanu (X-1863-1865) s-au adoptat de Adunarea Deputaților și promulgat de Domnitorul A.I. Cuza, Codul penal (mai 1865), Legea casației, legea camerelor de comerț, legea exproprierii pentru cauze de utilitate publică etc.⁷, această evoluție fiind accentuată sub Regele Carol I, ajungându-se ca în anii '20, după Primul război mondial, în România să fie în vigoare 11 coduri⁸.

În lucrarea⁹ „Tălmăcirea condiției comerciale, după metoda Bravard-Vériériers, pentru întrebuintarea judecătorilor, avocaților și a neguțătorilor”, publicată la București în 1842, de Gh. A. Maxu și A. Rosetti-Biblica, se menționa că „această aplecare de CODIFICĂȚII a cuprins întreaga Europă și toată lumea nouă, curent care cuprinde și Țările Române, iar Valahia nu e parte străină la acest duh de codificație”.

2.5. Codul comercial din 1887, a preluat Codul de comerț italian (1886), dar, redactorii români sau inspirat și din codul comercial german – 1861, din legea

⁵ M.A. Dumitrescu, *Codul de comerț comentat*, 1904, vol. I, p. 19.

⁶ I.L. Georgescu, *Drept comercial român*, Ed. Socec, București, 1946, vol. I, p. 10.

⁷ Acad. C.C. Giurascu *Viața și opera lui Cuza-Vodă*, Ed. Științifică, București, 1866, p. 254.

⁸ V.I.C. Brătianu, *Nevoile statului modern român*, și M. Dușu, *Un secol de stat unitar și drept național*, Ed. Academică, București, 2018, pp. 38-39.

⁹ Citată de prof. S. Cercel în *Unificarea legislativă a Principatelor Române și consolidarea dreptului în primele decenii ale Regatului României*, Studiu on-line din 16 martie 2021 (<https://law.ubbcluj.ro/oj-article>).

cambială germană din 1848, din legea belgiană-1872 a gajului comercial și a contractului de comision.

După I.L. Georgescu „Codul de comerț al poporului italian, care, ca și poporul nostru își aflase de puțină vreme unitatea politică, reprezintă o fericită armonizare a principiilor codului comercial Napoleon cu cuceririle îndrăzneței școli germane, fără a disprețui împrumuturi și de la alte legislații, cum este cea belgiană”¹⁰.

2.6. Noul cod comercial român, elaborat în 1936 cu efortul marilor noștri profesori comercialiști I.L. Georgescu, I. Fințescu, Gălănescu-Pyk și promulgat în 1938, urma să intre în vigoare la 01 martie 1940, dar după alte amânări, prin Legea nr. 951/1940 punerea sa în aplicare a fost amânată sine die, rămânând un cod iluzoriu.

III. Doctrina cu privire la existența, autonomia și individualitatea (identitatea) proprie a dreptului comercial român

3.1. Deși dreptul comercial se sprijină și pe cei 4 piloni ai dreptului civil: teoria generală a obligațiilor și patrimoniului, persoana juridică și bunurile¹¹, prof. I. Turcu sintetizează principalele argumente în favoarea autonomiei acestuia:

„- aplicarea și față de necomercianți a legii comerciale în cazul actelor „mixte” este impusă de necesitatea de a reglementa unitar raportul comercial la care participă atât comercianți, cât și necomercianți;

- dificultățile generate de diviziunea dreptului în mai multe ramuri în ce privește calificarea și interpretarea unor acte juridice se întâlnesc și în alte domenii (de exemplu „transferul” în Dreptul muncii) iar dificultățile relative la determinarea sferei de aplicare a normelor specifice Dreptului comercial pot fi depășite și prin aplicarea celor două criterii ale comercialității: criteriul obiectiv și criteriul subiectiv;

- evoluția raporturilor economice în secolul nostru nu a condus spre omogenizarea raporturilor juridice civile și comerciale, ci a păstrat acele particularități ale activității comerciale care justifică reglementări și soluții specifice; nici adoptarea unui cod comun al obligațiilor (Italia, Elveția, Olanda, Canada) nu a avut drept consecință suprimarea dreptului comercial”.

Alături de alți autori (prof. I.L. Georgescu și prof. Stanciu D. Cărpenaru), considerăm ca existența autonomă a dreptului comercial s-a afirmat ca răspuns necesar la cerințele specifice ale activității comerciale, așa cum remarcă prof. Yves Guyon: „C'est un droit existencialiste. Son existence précède son essence”. Este ramura cea mai dinamică a dreptului privat, „un laborator în care se experimentează soluțiile juridice pentru a fi adaptate la cerințele vieții economice” (prof. Stanciu Cărpenaru).

„Afirmarea individualității proprii s-a realizat pe două căi: una de negație a normelor dreptului comun și a doua de CREAȚIE a unor instituții noi, revoluționare, care AVEAU SĂ SCHIMBE FAȚA LUMII” (prof. I.L. Georgescu).

3.2. Particularismul dreptului comercial mai este definit în doctrină și prin:

- dinamismul său imprimat de marile schimburi din economie și comerț, „motorul dezvoltării fiind dreptul comercial, iar nu doctrina sau legislația”¹²;

¹⁰ I.L. Georgescu, *op. cit.*, p. 75.

¹¹ I. Turcu, *op. cit.*, p. 22.

¹² *Ibidem*, p. 24.

– dreptul comercial este un drept al eficienței, impusă de viața economică, în scopul aplicării unor soluții viabile și sigure¹³;

– spiritul moral, care domină deopotrivă și raporturile civile, este în cooperare, în contractele comerciale, cu spiritul de afaceri, cu profitul, rentabilitatea și eficiența, concurența liberă și loială, precum și cu repartizarea echitabilă a riscului comercial;

– dreptul comercial este deosebit de receptiv la influențele internaționale, întrucât afacerile, în mod inerent, depășesc granițele naționale, iar în practica raporturilor comerciale se adoptă, frecvent, modele străine și altele.

„Odată cu adoptarea legilor speciale comerciale¹⁴ și includerea lor în «Codul comercial Adnotat-1944» s-au pus bazele organizării și funcționării pe principii noi, moderne, a tuturor activităților comerciale, ceea ce a făcut din acest cod Carta de căpătâi a jurisprudenței comerciale românești”¹⁵.

3.3. Marii profesori civilişti au accentuat autonomia și identitatea proprie a dreptului comercial.

3.3.1. Acad. prof. C. Hamangiu:

„Dreptul național privat se ocupă de actele particularilor care nu pun în genere în joc decât interese individuale. El se subîmparte în următoarele ramuri principale:

a) Dreptul civil, care constituie ramura cea mai importantă din tot Dreptul, și care se ocupă de actele particularilor de drept comun, adică de actele pe care le pot face în genere orice cetățean, indiferent de profesiunea sau ocupațiunea sa. Se poate spune că Dreptul civil este Dreptul privat general. De aici, marea sa însemnătate;

b) Dreptul comercial, care nu se aplică decât la o categorie de persoane și de acte anume la comercianți și la actele de comerț;

c) Dreptul industrial, care se ocupă decât de raporturile juridice ce se nasc din exercițiul unei industrii: el constă în materii destul de diferite: de Drept civil, de Drept administrativ și chiar de Economie politică;

d) În afară de aceste trei ramuri de Drept privat, mai sunt și alte ramuri mai puțin însemnate, cu caracter special: Dreptul rural, Dreptul maritim etc.”¹⁶.

3.3.2. Ilustrul jurist C. Hamangiu, s-a exprimat, încă de la începutul carierei sale de doctrinar, ca un profund teoretician al dreptului comercial român, elaborând primul „Cod comercial român-adnotat”, în 1898, Editura Alcalay, 855 de pagini, cu o bogată bibliografie și, mai ales, jurisprudența comercială a Înaltei Curți de Casație (în timp ce exercita funcția de judecător la Tribunalul Ilfov).

3.3.3. Prof. Paul Demetrescu:

„Prin suprimarea codului comercial, nu înseamnă că s-a suprimat și dreptul comercial, ca știință autonomă și aceasta se datorează faptului că structura și

¹³ I. Fiñescu, *Curs de drept comercial*, 1929, vol. I, p. 7.

¹⁴ Legea cambiei și biletului la ordin, legea CEC-ului, a asigurărilor private, a creditului, a comerțului de bancă, a consignației, a mărcilor de fabrică și de comerț, înființarea Registrului Comerțului, legea societăților pe acțiuni și în comandită și altele.

¹⁵ V. Câmpeanu *Cuvânt-înainte la Codul comercial adnotat*, Partea I – *Codul comercial român*, 1887 și Partea a II-a, *Legile și alte acte normative în materie comercială*, Ed. Tribuna, Craiova, 1994, 1338 pagini.

¹⁶ C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Ed. Națională S. Ciornei, București, 1928, vol. I.

funcțiunea activității comerciale este diferită de aceea a celorlalte activități productive” (Paul Demetrescu, *Întreprinderile comerciale*, p. 9).

3.3.4. Reputatul prof. D. Gălășescu-Pyk:

„Dintre toate disciplinele juridice aceea a dreptului comercial e cea mai progresivă. Ea prezintă aceste caracter «din cauza necesității de a se afla neîncetat în sincronism cu faptele, adică cu comercializarea crescândă a vieții omenești»” (D. Gălășescu-Pyk, în *Pandectele Române*, 1932, p. 65, citându-l pe Pierre Bonnet, *Le droit en retard sur les faits*, p. 135).

3.3.5. Marele prof. comercialist I.L. Georgescu:

„Noțiunea de întreprindere cu răspundere limitată ar trebui să formeze centrul de organizare al viitoarei CODIFICĂRI COMERCIALISTE. Nu am putea fi socotiți novatori. Există Codul de comerț din Lichtenstein (1876) și codul austriac de comerț din 1921, opera savantului comercialist Pyk, urmate de codurile comerciale din Italia (1925) și Franța” (I.L. Georgescu *„Simularea societăților pe acțiuni ca manifestare a tendinței limitării de răspundere în dreptul comercial”*, în *Pandectele Române*, partea a IV-a, 1932, pp. 82-88).

3.3.6. Prof. Eugen Petit, consilier de casație:

„Noul Cod Comercial urmează a se unifica, nu numai pentru toți românii, dar pentru toate statele Micii Întelegeri. El are un caracter internațional, ca și relațiile de afaceri pe care le regulează, astfel că la stabilirea lui poate și trebuie să colaboreze toate popoarele civilizate. Un astfel de proiect este pe cale de elaborare” (Eugen Petit, în *Pandectele Săptămânale*, 1934, p. 35).

3.3.7. Așadar, după acad. C. Hamangiu și ceilalți autori, dreptul comercial NU este o ramură/diviziune a dreptului civil, ci a dreptului privat general, deși are un grad de dependență direct față de cei 4 piloni ai acestuia.

IV. Starea dreptului comercial după abrogarea codului comercial - 1887, la 01 octombrie 2011

4.1. „Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale” – aparenta viabilitate în viața economică și judiciară.

a) „Legătura indisolubilă” a dreptului comercial cu dreptul civil a existat și a rămas activă după unificarea obligațiilor civile și comerciale, care, însă, nu a alienat conținutul dreptului comercial și nu l-a desființat ca ramură (diviziune a dreptului privat român).

b) „Teza absorbției dreptului comercial în drept civil, nu este acoperită de modul în care s-a aplicat concepția monistă... căci, în realitate, s-a abrogat o mare parte din normele comerciale în scopul «unificării obligațiilor civile și comerciale»”, realizându-se, deci, un experiment legislativ și doctrinar, fără a se produce „dizolvarea dreptului comercial” sau materia legilor comerciale în vigoare, care au supraviețuit neatins.

c) O anumită dualitate a reglementărilor comerciale a existat pe tot traseul îndelungat, parcurs, „in tandem” de cele două coduri-civil (1864-2011) și comercial (1887-2011), pe care s-au afirmat, deopotrivă, marii noștri doctrinari, în calitatea lor

de creatori de școli de drept civil și de drept comercial, precum Plastara, Cantacuzino, C, Nacu, Hamangiu, D. Alexandresco, Traian Ionașcu, M. Eliescu (drept civil) și M.A. Dumitrescu, I. Fințescu, Gălănescu-Pyk, I.L. Georgescu, I. Turcu, St. Cărpenaru (dreptul comercial), „flancați” de marii proceduriști – G.G. Tocilescu, E. Herovanu, P. Vasilescu, I. Stoenescu, Hilnserad, S. Zilberstein, Gr. Porumb, I. Deleanu, V.M. Ciobanu.

Din păcate, astăzi, marii noștri profesori, civiliști și comercialiști, care au dat dovezi clare de integrare în științele juridice europene, sunt trecuți în umbra mediocrității prezentului veleitar din doctrina contemporană limitată și din Alma Mater, digitalizată și încărcată de orgoliile noilor „mișcări intelectuale” și „reflecții ad-hoc”, ca imperative ale globalizării/modernizării vieții economice și comerciale. (a se vedea „Protagonistii științei dreptului comercial român” – I.L. Georgescu, 1996, 2002).

d) În Academia Română au fost primiți numeroși profesori, civiliști și comercialiști, marea majoritate plecați dintre noi (ultimii prof. Ion Dogaru și prof. Vasile Stănescu – ambii doctrinari ai dreptului comercial), în prezent școala juridică de drept privat fiind reprezentată de Acad. Liviu Pop și Acad. Corneliu Bîrsan.

Numărul membrilor-titulari, corespondenți și de onoare ai Academiei Române cu studii juridice este de 168, majoritatea urmând școala juridică românească (117), iar 51 în străinătate (Franța – 27, Ungaria – 10, Austria – 8, Germania – 3, Rusia – 1, Anglia – 1, Polonia – 1).

Ilustrul jurist, doctrinar și magistrat, acad, prof. Andrei Rădulescu (1880-1959), profesor de drept comercial, a exercitat funcția de Președinte al Academiei Române și de Președinte al Curții de Casație, iar ceilalți membrii juriști ai Academiei au deținut 41 de mandate de vicepreședinte, 2 de secretar general și 36 de mandate de președinte de secție ale Academiei Române (Colecția „Mari juriști ai României”, Academia Română și Universul Juridic).

e) Cum Codul civil și Legea de punere în aplicare – LPA nr. 71/2011 (art. 618) nu au „ascultat” de Constituția României [art. 146 lit. d) – arbitraj comercial], tot așa doctrina (știința) dreptului comercial nu s-a supus unificării depline a obligațiilor civile și comerciale, iar în curricula Facultăților de drept disciplina de drept comercial a continuat să fie viabilă.

De fapt, dreptul comercial român a existat și s-a aflat, în sec. XIX-XXI, „tot timpul, în «siajul» dreptului civil, ca drept comun de referință”, păstrându-și această autonomie seculară, ca și în Franța, Italia, Spania, Belgia, China, Luxemburg, Polonia, SUA, Maroc și altele.

f) Teza subordonării dreptului comercial față de dreptul civil¹⁷ explicată în doctrină recentă, cu o vastă bibliografie străină, este incompatibilă cu autonomia, cu legătură indisolubilă de coexistența cu dreptul civil, dar și cu teza aplicării subsidiare a acestuia.

Contrar doctrinei clasice a dreptului civil¹⁸ care susține teza delimitării acestuia de dreptul comercial, ca ramură a dreptului privat, dar și de alte ramuri ale sistemului de drept unitar, într-o lucrare recentă de o mare valoare teoretică¹⁹, dreptul comercial

¹⁷ M. Nicolae, *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 180 și urm.

¹⁸ C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*

¹⁹ M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală. Teoria dreptului civil*, Ed. Solomon, București, 2017, pp. 102 și urm.

este exclus din orice analiză comparată sau delimitare a dreptului civil. Autorul examinează „corelația dreptului civil cu principalele ramuri ale dreptului în etapa actuală, marcată de adoptarea unui nou cod civil și a unui nou cod de procedură civilă, fără a avea în vedere drepturile «de rețea» și a fortiori, drepturile civile speciale și excepționale (?!), precum al muncii ori dreptul contractelor de consum sau dreptul contractelor administrative, care sunt părți ale dreptului civil”.

În consecință, profesorul Marian Nicolae examinează „raportul dreptului civil cu drepturile substanțiale”, dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul financiar public, dreptul securității sociale, dreptul procesual civil, dreptul penal și procesul penal și dreptul internațional privat, afirmând, într-o amplă și profundă cercetare, rolul de drept comun al dreptului civil în raport cu alte ramuri ale dreptului român sau de drept alternativ ori exclusiv.

Așadar, în optica unificării dreptului obligațiilor civile și comerciale, această doctrină a dreptului civil, exclude orice referire/cercetare a dreptului comercial și a legăturilor sale cu dreptul civil.

4.2. Dreptul comercial român, în continuitate și protagoniștii săi, doctrinari ai științei juridice comerciale.

4.2.1. Toți profesorii comercialiști în lucrările lor, după abrogarea intempestivă a codului comercial, au afirmat energic teza supraviețuirii și continuității dreptului comercial, teză aplicată și în curricula universitară²⁰.

4.2.2. Din „Galeria profesorilor comercialiști” – In Memoriam: M.A. Dumitrescu, I.D. Fințescu, D. Gălășescu-Pyk, I.L. Georgescu, Tudor R. Popescu, St.D. Cărpenaru, I. Turcu.

A. Marii profesori comercialiști din România:

1. Prof. univ. dr. M.A. Dumitrescu – fondatorul științei dreptului comercial român și al „Revistei societăților comerciale” (1924-1947) autorul „Tratatului de drept comercial”, 5 volume (1926-1928), elevul lui Vivante și Cavasini.

„Legiuitorul comercial nu și-a întins imperiul lui numai acolo unde logica lucrurilor îl chema să domine, dar profitând de senilitatea codului civil, a forțat principiile și pentru considerații de utilitate practică, deci relative, speciale, imposibil de grupat într-o formula sintetică, i-a sustras bătrânului cod o serie nemărginită de acte civile” (1 iunie 1904 – Cuvântare la Școala Supremă de Comerț din București, citat de prof. I. Turcu în comunicarea „Integrarea Dreptului Comercial Român în Noul Cod civil”, prezentată în Aula Facultății de drept a Universității din București la 16 aprilie 2010).

2. Prof. univ. dr. Dumitru Gălășescu-Pyk (1886-1958), autorul unicului „Curs de drept maritim și aerian”, al volumelor: „Drept comercial” (1927), „Autonomia dreptului comercial” (1931), și altele.

2.1. Dumitru Gălășescu-Pyk s-a născut în 1886 la București, într-o veche familie din Capitală. A locuit, de altfel, într-o casă pitorească din Piața Amzei. Absolvent de

²⁰ Prof. St.D. Cărpenaru, *Tratat de drept comercial*, 4 ediții, Ed. Universul Juridic, prof. S. Angheni, *Tratat de drept comercial*, Ed. Universul Juridic, București, 2019 (premiul I.L. Georgescu al Uniunii juriștilor), Gh. Piperea, *Drept comercial român*, Ed. C.H. Beck, București, 2020, prof. C. Gheorghe *Tratat de drept comercial român*, Ed. C.H. Beck, București, 2020, V. Ganea, *Drept comercial român*, Ed. C.H. Beck, București, 2017 și altele.

drept și cu doctoratul luat la Facultatea de Drept a Universității din Paris, Dumitru Gălășescu-Pyk a urmat o carieră didactică, fiind, rând pe rând, profesor la Facultatea de Drept a Universității din Cernăuți, unde a predat drept comercial comparat și maritim, și la Facultatea de Drept a Universității din București²¹.

2.2. Opera sa majoră, UNICAT în doctrina dreptului comercial: „CAMBIA ȘI BILETUL LA ORDIN” (vol. I 800 p. și vol. II 900 p.), 1939, 1947, apoi „CEC-ul modern” (1914) și „CECUL” (1927), „Autonomia dreptului comercial” (1942), „Registrul comerțului” (1931), și altele.

3. Prof. univ. dr. Ion N. Fiñescu (1888-1958), „produs al școlilor de drept comercial de la Roma și Berlin”, autorul „Cursului de drept comercial”, 3 volume (1928-1930) și a monografiei „CAMBIA” în două volume (I – 535 p.; II – 350 p.), 1921-1926, Ed. „Scrisul Românesc”, Craiova.

3.1. „Apariția profesorului I.N. Fiñescu în învățământul dreptului comercial și în literatura comercialistă română marchează un moment semnificativ, o piatră de hotar. Dacă Gălășescu-Pyk (...) era încă un vlăstar al dreptului francez, I.N. Fiñescu, ilustrul său coleg în învățământ, părăsește cărările bătute de înaintași ale Parisului pentru a se îndrepta spre Roma.

Această atitudine era justificată nu numai de originea italiană a codului nostru comercial din 1887, dar fără îndoială, mai ales, de noua și bogata efervescentă a literaturii juridice italiene, care și ea scuturase influența celei franceze. Abandonase și ea pe străluciții comentatori ai Codului comercial francez din 1807, pe Pardessus, pe Massé, pe Bravard-Veyrières, pe Boistel și mai apoi pe Thaller și Lyon-Caen.

I.N. Fiñescu a sesizat acest moment de răscruce. Și în loc să-l consulte pe Vivante în traducerea din 1911 a lui Escarra, așa cum o făcuseră dascălii noștri mai vechi de drept comercial, în cursurile lor, el se duce la Roma să-l asculte direct pe omul care revoluționase știința comercialistă italiană, pe acel om despre care o personalitate de deosebit prestigiu, profesorul Rocco, a putut să spună cu autoritate, deschis, că toți slujitorii contemporani ai dreptului comercial italian se adăpaseră din învățătura lui, a lui Cezare Vivante, la ale cărui cursuri strălucite alergau tinerii din toată lumea. Vivante își construise gloria adăugând la vechiul tezaur italian de cercetători (Un Vidari, cu al său Corso di diritto commerciale...) roadele contactului cu noua școală de drept comercial german, cu bine cunoscutele ei calități de adâncire și sistematizare, care se născuse pe pedestalul noului cod comercial german din 1862 (Prof. I.L. Georgescu, „Medalion juridic: I.N. Fiñescu”, în Revista de drept comercial nr. 4/1992).

3.2. Principalele sale lucrări:

(1) Introducere în Dreptul cambial. Condițiunile esențiale ale cambiei (București, 1915); (2) Manual de ședință (Craiova, 1915); (3) Memoriu prezentat la concursul pentru ocuparea catedrei de drept comercial de la Universitatea din Iași (Craiova, 1915); (4) Observațiuni asupra izvoarelor de obligațiuni și declarații unilaterale de voință (București, 1911); (5) Prescripția în materia societăților comerciale. II. Responsabilitatea civilă (culpa) și jurisprudența franceză (Craiova, 1914), (6) Cambia

²¹ I.L. Georgescu, *Prof. D. Gălășescu-Pyk*, în *Protagoniști ai dreptului comercial român*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 7.

după legile în vigoare în vechiul regat, Bucovina și Transilvania București, 1921, Editura Librăriei Socec & Co., Societate Anonimă. În 1913 a editat, la Craiova, „revista Cercul juridic”; (7) Curs de drept comercial, vol. I, II, III, 1928-1930.

4. Prof. univ. dr. I.L. Georgescu (1901-1996), autor al „Tratatului de drept comercial”, 1947-1948), 1500 de pagini, al „Proiectului codului maritim” – 1938 și coautor al „Codului comercial” – 1938.

4.1. I.L. Georgescu, un doctrinar comercialist excepțional, a lucrat și la întocmirea unor proiecte de legi, cum a fost cazul proiectului Legii privind titlurilor de credit și proiectului Codului maritim²², rămase însă în stare de proiect.

Pasionat al muncii pe care o desfășura, I.L. Georgescu a publicat, în colaborare, un comentariu deosebit de documentat al noului Cod comercial (1938) și un comentariu al noii Legi asupra cambiei și biletului la ordin și al noii Legi asupra cecului (1934, 729 de pagini).

Activitatea sa științifică a fost încununată de publicarea, în 1947 și 1948, a primelor două volume ale monumentalului său Tratat de drept comercial, care însumează peste 1500 de pagini.

4.2. După peste patru decenii de uitare, opera din domeniul legislativ a lui I.L. Georgescu a revenit în actualitate. Codul comercial din 1938, raportul și comentariul la acest cod, cele două volume ale Tratatului au devenit, după 1989, opere de căpătâi pentru toți juriștii ce se ocupau de dreptul comercial. Tratatul profesorului I.L. Georgescu constituie, pe de altă parte, o cercetare științifică riguroasă a problemelor de bază ale dreptului comercial român, având strânse legături cu literatura juridică străină.

Activitatea sa în domeniul juridic a fost întregită de publicarea, după anul 1990, în noua serie a „Revistei de drept comercial”, a unor studii și articole privitoare la autonomia dreptului comercial, comerciantul, contractul de cont curent ș.a. I.L. Georgescu a scris o serie de medalioane în care a evocat 27 de personalități ale dreptului comercial. Ele au fost reunite în volumul publicat, în 1996, de Editura Lumina Lex sub titlul „Protagoniști ai dreptului comercial român”, reeditat în 2002.

„Acest veritabil patriarh al școlii românești de drept comercial a dat dovadă, până aproape de decesul Său (13 august 1996), după împlinirea vârstei de 95 de ani, de o vioiciune a spiritului și o putere creatoare ieșite din comun”.

5. Acad. Prof. univ. dr. Tudor R. Popescu (1913-2004), membru de onoare al Academiei Române, autorul „Teoriei generale a obligațiilor” (1968), a „Cursului de drept al comerțului internațional”, 1975, la Facultatea de drept din București, Președintele UNIDROIT, doua mandate, Președinte fondator al Curții de Arbitraj Comercial Internațional de la București și altele, numit de studenți „Voevodul dreptului românesc”.

5.1. Doctor Honoris Causa al Universității din București 2000, Extras din Lectio magistralis, „Introducere”:

„Este o tradiție universitară, potrivit căreia, prima lecție a unui profesor trebuie să exprime o profesie de credință, izvorâtă din credința în profesie, credință fără de

²² Textul olograf, preluat din Arhiva Consiliului Legislativ, prin bunăvoința dnei prof. univ. dr. em. Brândușa Mariana Ștefănescu și a dlui. dr. Florin Iordache – președinte, după editare îl vom publica în Revista de Drept Maritim –DMR nr. 1-2/2021.